

Guide

... til virksomhedens
kemiske minimums
forpligtigelser

Dette er en **guide** til virksomhedens minimums forpligtigelser

- i forhold til det kemiske arbejdsmiljø ved anvendelse af kemiske produkter på virksomheden.

**Guiden
kommer
omkring:**

1. Liste over virksomhedens produkter
2. Sikkerhedsdatablade
3. Kemiske risikovurderinger
4. Instruktion og oplæring
5. Substitution

Liste over virksomhedens kemiske produkter

Når der er kemiske produkter på virksomheden, skal virksomheden sørge for at have en fortegnelse over disse. Der skal altså være en liste over alle farlige kemiske produkter, som forekommer på arbejdspladsen, med henvisning til relevante sikkerhedsdatablade. Arbejdsgiveren skal sikre, at de ansatte har adgang til listen.

Farlige kemiske produkter er ikke kun de produkter, som er klassificeret som farlige og har farepiktogrammer, signalord og/eller faresætninger, men også de produkter:

- som indeholder et stof med en grænseværdi eller er et stof/materiale med en grænseværdi,
- som indeholder et kræftrisikabelt stof eller
- hvor der er krav om udarbejdelse af et sikkerhedsdatablad
- der opfylder kriterierne for klassificering som farlige efter de regler, der er fastsat i CLP-forordningen, men som ikke skal klassificeres. Det kan være fx kosmetik, lægemidler og affald.

Dansk Kemidatabase giver et overblik over virksomhedens produkter og opfylder kravet om en fortegnelse over virksomhedens kemikalier. Denne liste henviser samtidig til sikkerhedsdatablade og kvalitetssikret, letforståeligt, 2-siders instruktionsmateriale tilhørende hvert produkt.

Sikkerhedsdatablade

Kemiske produkter på virksomheden medfører krav om sikkerhedsdatablade, uanset om der er tale om en stor tank ætsende CIP-middel, smøremiddel på værkstedet eller håndsprit og whiteboard cleaner på kontoret.

Medarbejderne skal have adgang til sikkerhedsdatabladene, og de skal være opdaterede – en tommelfingerregel er, at sikkerhedsdatabladet ikke må være mere end to år gammelt.

Oplysningerne i sikkerhedsdatabladene ligger både til grund for instruktionen af medarbejderne samt udarbejdelsen af de kemiske risikovurderinger, da det er her, man finder oplysninger om produktets farlighed, hvilke førstehjælpsforanstaltninger man skal bruge i tilfælde af uheld, eller hvad man skal gøre i tilfælde af spild.

Er sikkerhedsdatabladene ikke opdaterede risikerer man, at man arbejder ud fra forældede oplysninger og måske introducerer unødige risici eller mangler oplysninger om risici.

Leverandøren skal levere et sikkerhedsdatablad hvis:

- et stof eller en blanding er fareklassificeret efter kriterierne i CLP (*Europæiske regler for klassificering og mærkning af kemikalier*) eller
- et stof er særligt miljøfarligt efter kriterierne i bilag XIII i REACH-forordningen (*Europæiske regler om kemikalier*) eller
- et stof er optaget på kandidatlisten (*Liste over særligt problematiske stoffer*).

Hvis produktet opfylder ovenstående, skal sikkerhedsdatabladet altid automatisk udleveres til kunden/brugeren.

Kemikerne i Dansk Kemidatabase kan oversætte sikkerhedsdatablade til dansk med indarbejdelse af dansk national lovgivning for kemiske produkter i de tilfælde, hvor den udenlandske leverandør ikke vil eller kan levere et sikkerhedsdatablad på dansk.

Vi kan endvidere udarbejde sikkerhedsdatablade på sprogene:

- Dansk
- Engelsk
- Norsk
- Svensk
- Tysk

Der er ligeledes krav om udarbejdelse af et sikkerhedsdatablad, hvis det ikke opfylder det førnævnte, men produktet i stedet indeholder:

- mindst ét stof over en bestemt grænse, der er farlig for menneskers sundhed eller miljøet eller
- mindst ét stof over en bestemt grænse, der har en særlig sundheds- eller miljøfare eller
- et stof, for hvilket der findes en EU-grænseværdi.

Hvis produktet opfylder ovenstående, skal sikkerhedsdatabladet altid udleveres på anmodning til kunden/brugeren.

Sikkerhedsdatablade skal gemmes i virksomheden i 10 år efter den sidste anvendelse/levering af stoffet eller blandingen.

Så snart I fjerner et kemisk produkt fra jeres adgang i Dansk Kemidatabase, ender det automatisk i jeres arkiv. Her kan I, udover sikkerhedsdatabladet se, hvornår produktet er blevet gemt og slettet på jeres bruger samt se, hvilken afdeling produktet har været gemt på. Virksomheden kan på denne måde opfylde dokumentationspligten.

Kemiske risikovurderinger

Formålet med den kemiske risikovurdering er at kortlægge medarbejdernes kemiske arbejdsmiljø – er der arbejdsopgaver, hvor de unødigt udsættes for kemiske stoffer/materialer og hvor sikkerheden kan forbedres, så skal det dokumenteres og forbedres. Den kemiske risikovurdering har altså til formål at finde hullerne i medarbejdernes kemiske sikkerhedsnet, så de kan lappes.

Vi anbefaler at udarbejde de kemiske risikovurderinger på jeres overordnede arbejdsopgaver eller produktgrupper, fremfor at udarbejde en kemisk risikovurdering på hvert enkelt produkt. Få lavet nogle gode beskrivelser af de arbejdsopgaver, hvor medarbejdere arbejder med eller udsættes for kemi. Sørg for at beskrive det faktiske arbejde, fremfor den måde I gerne ser, at der arbejdes. Den kemiske risikovurdering skal afdække eventuelle huller i det kemiske sikkerhedsnet, hvorfor vi skal forholde os til det, der faktisk gøres.

Få samtidig et overblik over, hvilke produkter der anvendes under udførelsen af de forskellige arbejdsopgaver. Først herefter er I klar til at begynde på de kemiske risikovurderinger.

Der er intet formkrav (udover krav om skriftlighed), men der er dog 7 vurderingselementer, som skal overvejes under udarbejdelsen af en kemisk risikovurdering:

1. Stoffernes og materialernes farlige egenskaber
2. Eksponeringsgrad, -type og -varighed
3. Omstændighederne ved arbejdet med de farlige stoffer og materialer, herunder mængden
4. Virkningen af forebyggende foranstaltninger, der er truffet eller skal træffes
5. Erfaringer fra arbejdsmedicinske undersøgelser
6. Arbejdstilsynets grænseværdier
7. Leverandørplysninger om sikkerhed og sundhed

Virksomhedens medarbejdere skal have adgang til de kemiske risikovurderinger. Når den kemiske risikovurdering udarbejdes, skal man ikke kun forholde sig til den kemi, som vi har stående i dunke, bøtter, spande og sække – altså den kemi, som kommer med informationer i et sikkerhedsdatablad. Man skal også forholde sig til de procesgenererede forureninger - altså det, som dannes under udførelsen af en arbejdsopgave eller proces. Det kan fx være støv, dampe, røg, partikler, mellemprodukter m.m. Læs mere om at komme i gang med de kemiske risikovurderinger med Dansk Kemidatabases guide til [emnet](#).

Dansk Kemidatabase leverer et overskueligt værktøj til udarbejdelsen af de kemiske risikovurderinger, hvilket giver et overblik uanset, hvor mange kemiske produkter, der indgår i den samme opgave.

Værktøjet leverer desuden en række hjælpetekster, også til vurdering af en række procesgenererede forureninger, så I ikke selv skal lede efter alt denne information.

Dansk Kemidatabase giver medarbejderne let adgang til de kemiske risikovurderinger samt adgang til sikkerhedsdatablade, instruktioner, instruktionsvideoer med mere fra PC, tablet, smartphones m.m.

Instruktion og oplæring

Det er altid arbejdsgiverens ansvar, at medarbejderne er klædt på til at udføre deres arbejde sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Det er vigtigt, at medarbejdernes instruktioner også er baseret på de eventuelle risici, som afdækkes under udarbejdelsen af de kemiske risikovurderinger.

Medarbejderne skal altid have modtaget en instruktion, inden arbejdet med de kemiske produkter påbegyndes, så medarbejderne både ved, hvordan arbejdet skal udføres, hvilke sundhedsrisici der er forbundet med produkterne, hvilke eventuelle værnemidler der skal anvendes m.m.

Udover at medarbejderne skal have modtaget en effektiv og fyldestgørende instruktion, skal de også have adgang til en række skriftlige informationer, skriftligt understøttende materiale, i visse situationer:

- Når der arbejdes med eller der er risiko for udsættelse for særligt farlige stoffer og materialer, herunder mellemprodukter og affald, som kan medføre forgiftning, kræft og andre alvorlige helbredsskader.
- Når der er særligt komplicerede arbejdsprocesser og forhold, fx processer, hvor der er risiko for brand og eksplosion.

- Når den kemiske risikovurdering i øvrigt tilsiger det, fx når der arbejdes med mange forskellige farlige kemikalier, der kræver forskellige sikkerhedsforanstaltninger, fx forskellige typer egnede handsker.
- Når der går et stykke tid imellem, at man bruger et farligt stof eller materiale.

Der skal instrueres ved nye arbejdsopgaver eller ved ændring af eksisterende arbejdsopgaver, fx hvis der implementeres nye kemiske produkter eller hvis et kemisk produkt ændrer klassifikation. Instruksen skal gentages efter behov. Hvis der er anvendt skriftligt materiale under instruktionen af medarbejderen, skal medarbejderen have adgang til dette efterfølgende.

Med et abonnement på Dansk Kemidatabase får I adgang til over 18.000 produkter med tilhørende kvalitetssikret instruktionsmateriale samt sikkerhedsdatablade via QR-koder og stregkoder. Instruktionerne fylder kun to sider og er skrevet på forståeligt dansk. God hjælp i forbindelse med oplæring og instruktion af medarbejdere.

Substitution

Substitution betyder udskiftning eller erstatning, og i forhold til kemiske produkter handler det om, at erstatte stoffer og produkter, som er farlige for mennesker og miljø, med mindre skadelige produkter og undgå unødigt eksponering af medarbejderne.

Når der på virksomheden arbejdes med substitution af kemiske produkter, er der flere parametre, der kan kigges på, fx:

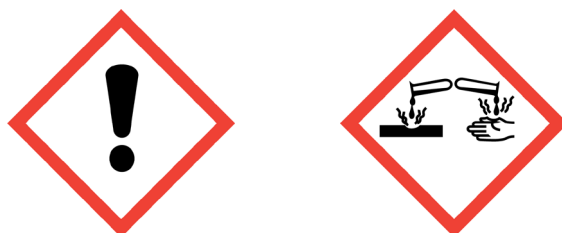
- Mærkning
- MAL-kode
- Indholdsstoffer
- Produktets form
- Arbejdsmetode

Substitution handler altså ikke udelukkende om at kigge på produktets mærkning. Et produkt kan fx have et indhold af et kræftfarligt stof fra den danske Kræftbekendtgørelse, som ikke nødvendigvis vil være fulgt af en fareklassificering, signalord eller et farepiktogram på produktet. Ses der udelukkende på produktets mærkning, vil sådanne tilfælde altså ikke blive opdaget.

Produktets mærkning er dog stadig den nemmeste måde at komme i gang med substitutionsprocessen. Ved at kigge på produktets etiket eller i produktets sikkerhedsdatablad kan piktogrammer og H-sætninger (faresætninger) fx bruges til at sortere mellem mere eller mindre farlige produkter.

Ved valg af fx rengøringsmidler kan det være fordelagtigt af vælge et produkt med piktogrammet til venstre fremfor det til højre:

Produktets eventuelle MAL-kode kan også bruges som pejlemærke ved substitution. En MAL-kode er to tal forbundet med en bindestreg. Tallet før strengen viser faren ved indånding og tallet efter bindestregen viser faren ved kontakt med produktet. Jo højere tal, jo større behov vil der være for sikkerhedsforanstaltninger. Jo lavere tal, jo mindre farligt produkt. MAL-koder kan eksempelvis ses på emballager for maling, lim og fugemasser.

Se Dansk Kemidatabases kemiplakater – CLP-mærkning under "Viden" og "[Guides](#)". Her beskrives CLP-mærkningen og hierarkiet imellem de forskellige farer med de farligste øverst.

Alle kemiske produkter i Dansk Kemidatabase er desuden forsynet med en farvekode, både i forhold til sundhedsfare og miljøfare, som gør det nemt at arbejde med substitution.

Det er desuden nemt at lave et udtræk over virksomhedens kemiske produkter og få et overblik over, hvilke produkter der har indholdsstoffer på myndighedslistene, som fx kræftlisten. Dette gør arbejdet med substitution mere overskueligt og effektivt.

Der kan også tages kontakt til kemikerne i Dansk Kemidatabase, som kan bistå ift. substitution. Med et [Service-](#) eller [Service Plus](#) abonnement, har vores brugere hhv. 2 og 4 timers gratis kemisk rådgivning årligt.

Eksempel på en MAL-kode:

Der kan også kigges på produktets indholdsstoffer i sikkerhedsdatabladets punkt 3 og sammenholde dem med fx den danske Kræftbekendtgørelse, så scenariet, hvor man overser en kræftrisiko, undgås.

Ved produkter med indholdsstoffer, som er omfattet af Kræftbekendtgørelsen, er der en særlig forpligtigelse ift. substitution, da der her er tale om decideret substitutionspligt. Man kan også kigge efter tungmetaller (arsen, bly, cadmium eller kviksølv), efter stoffer som giver alvorlige skader (allergi, skader forplantningsevnen, arveanlæg eller nervesystemet) eller bestemte stoffer, som man ikke ønsker på sin virksomhed.

Produktets form kan også have betydning ift. en eventuel eksponering. Det kan eksempelvis være nemmere at styre en pasta frem for en væske eller nedbringe en eksponering ved at kigge på arbejdsmetoden, fx rullepåføring frem for sprøjtepåføring af maling.

Ved arbejde med substitution er det vigtigt, at det sikres, at den samlede risiko ved arbejdets udførelse bliver mindre, og man ikke stirrer sig blind på én enkelt parameter fremfor at se det store billede.

Når virksomheden har været igennem en substitutionsproces, er det en god idé at sikre, at nye produkter med skadelige egenskaber ikke lukkes ind på virksomheden. Det kan evt. gøres vha. en indkøbsprocedure, kravspecifikationer til anvendelse overfor leverandørerne eller ved en screening inden indkøb. Her kan en [KRAN-vurdering](#) fx bruges.

Med tilkøbet KRAN-vurderinger i Dansk Kemidatabase hjælper vores kemikere dig med at screene produkter, inden de lukkes ind på virksomheden. En KRAN-vurdering afdækker om et givet produkt, som du overvejer at anvende, indeholder stoffer, der er Kræftfremkaldende, Reproduktionsskadende, Allergifremkaldende og Nervesystemskadende.

KRAN-vurderingen oplister konkrete sundhedsfarer og indeholder derudover en anbefaling til forholdsregler, man skal tage ved brugen af produktet. Med en KRAN-vurdering undgår du, at ny farlig kemi kommer ind i din virksomhed.

Brug for mere viden?

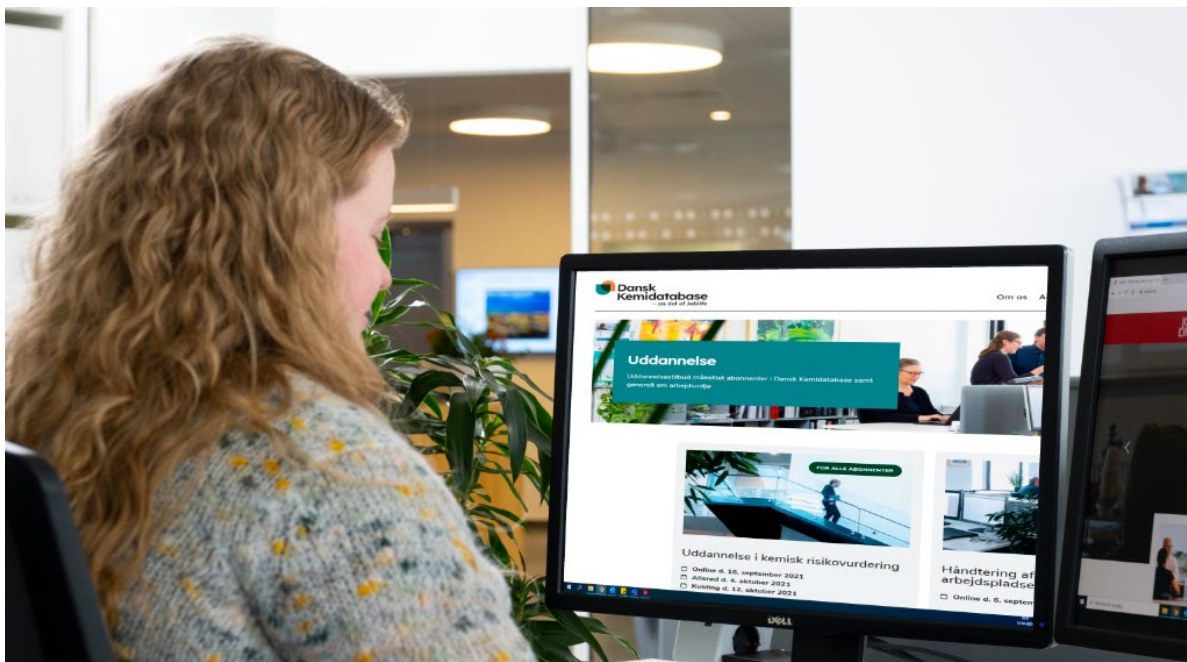
Kig på [Dansk Kemidatabases hjemmeside](#) og læs om vores forskellige uddannelser og kurser. Vi udbyder bl.a. kurset:

” Har I styr på virksomhedens kemiske forpligtigelser?”

Kurset afholdes som to moduler, der kan tages selvstændigt af hinanden.

Kursets del 1 vil omhandle virksomhedens minimumsforpligtigelser ift. det kemiske arbejdsmiljø, når der forefindes kemiske produkter på virksomheden, hvor del 2 skal ses som en overbygning.

Kursets del 2 vil omhandle virksomhedens yderligere forpligtigelser afhængigt af typen af kemi på virksomheden samt virksomhedens rolle i leverandørkæden.

**Brug
for
hjælp?**

**Vi sidder 14
kemikere klar,
hvis du har
spørgsmål.**

Ring til os på
3010 9630

Eller send os en mail på
**dansk-
kemidatabase@
joblife.dk**

